

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้ประเทศหรือภูมิภาคต่างๆ ของโลก ต่างก็มีการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และมีการใช้ประโยชน์ของการรวมกลุ่มในการต่อรองกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ที่ไม่สามารถต่อรองทางเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหรือชาติมหาอำนาจ ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ จึงได้จัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (Association of Southeast Asia Nations : ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยประเทศสมาชิกเริ่มแรกมีเพียง 5 ประเทศ ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาภายหลังยุคสงครามเย็นอาเซียน ได้พยายามสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยได้ขยายจำนวนประเทศสมาชิกเป็น 10 ประเทศทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียนมีประชากรรวมประมาณ 550 ล้านคน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร โดยสำนักงานเลขาธิการตั้งอยู่ที่ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551) ซึ่งกลุ่มอาเซียนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ชำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัยทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันและยังมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area - AFTA) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการค้าของอาเซียน ในฐานะที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญเพื่อป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก

ตารางที่ 1.1 ขนาดเศรษฐกิจและจำนวนประชากรของกลุ่มอาเซียนเปรียบเทียบกับประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่

ประเทศ	ประชากร (ล้านคน)	GDP (ล้านดอลลาร์)
อาเซียน	575.5	1,282
จีน	1321.1	3,251
ญี่ปุ่น	127.8	4,384
เกาหลีใต้	48.5	957
อินเดีย	1124	1,099
ออสเตรเลีย	21	909
นิวซีแลนด์	4.2	128
สหรัฐอเมริกา	301	13,844
อียู 25	464.2	16,625

ที่มา: ASEAN Finance and macroeconomic Surveillance database and IMF World Economic Outlook Database April 2008

จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าจากการที่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มอาเซียนได้มีการรวมกลุ่มกัน ส่งผลให้กลุ่มอาเซียนมีขนาดของเศรษฐกิจและประชากรที่ใหญ่ขึ้น และจากตารางจะเห็นได้ว่าขนาดเศรษฐกิจของกลุ่มอาเซียนมีขนาดใหญ่กว่าประเทศออสเตรเลีย เกาหลีใต้และอินเดีย ทั้งๆ ที่ทั้ง 3 ประเทศเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่อยู่แล้ว ดังนั้นการรวมกลุ่มกันของอาเซียนจะส่งผลให้ประเทศสมาชิกได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มกัน ซึ่งเหตุที่ทำให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนนั้นมีขนาดทางเศรษฐกิจที่ใหญ่ ก็เนื่องจากเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในอาเซียนนั้นมีการพึ่งพิงเงินลงทุนจากต่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งกลุ่มอาเซียนยังคงเป็นประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นจึงต้องการเงินลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพราะแหล่งเงินทุนในประเทศกำลังพัฒนายังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงนับได้ว่าเงินลงทุนจากต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญต่อประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มอาเซียน ซึ่งจากการที่อาเซียนยังคงเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงทำให้อาเซียนเป็นที่สนใจของประเทศพัฒนาแล้วในการมาลงทุน เพราะเนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนมากกว่ากลุ่มประเทศอื่นๆ จึงทำให้มูลค่าของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้นในทุกๆ ปีดังในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 มูลค่าเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในกลุ่มอาเซียน (หน่วย: ล้านดอลลาร์)

ประเทศ	2005	2006	2007	2008	2009	2010
บรูไน	289	434	260	239.2	369.7	629.5
กัมพูชา	381	483	867	815.2	539.1	782.6
อินโดนีเซีย	6,446	4,914	6,928	9,318.1	4,876.8	13,304.3
ลาว	28	187	324	227.8	318.6	332.6
มาเลเซีย	3,965	6,060	8,401	7,248.4	1,381.0	9,155.9
พม่า	236	428	258	975.6	963.3	450.2
ฟิลิปปินส์	1,854	2,345	2,928	1,544.0	1,963.0	1,713.0
สิงคโปร์	13,929	24,744	25,317	8,588.9	15,279.0	35,520.2
ไทย	8,084	9,010	9,503	8,539.5	4,975.6	6,319.7
เวียดนาม	2,021	2,360	6,739	9,579.0	7,600.0	8,000.0
รวมทั้งหมด	39,086	50,964	61,525	47,075.6	38,266.0	76,207.9
อาเซียน 5	36,132	47,073	53,077	35,238.9	28,475.3	66,013.1

ที่มา: ASEAN Foreign Direct Investment Statistics Database, February 2012

จากตารางที่ 1.2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มอาเซียนมีเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอาเซียน 5 (ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย) ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เกินกว่าครึ่งของมูลค่ารวม โดยที่เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct investment: FDI) ซึ่งนับว่ามีความจำเป็นต่อประเทศกำลังพัฒนามากกว่าเงินทุนประเภทอื่นๆ สาเหตุก็เพราะเนื่องมาจากประชาชนมีรายได้ที่ต่ำ การบริโภคจึงมีสัดส่วนที่สูง ทำให้อัตราการออมในประเทศมีไม่เพียงพอกับความต้องการลงทุนภายในประเทศ ซึ่งเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมักจะมาพร้อมกับเทคโนโลยีและการถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศ จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศและยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและการขยายการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ก่อให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมและการส่งออก และข้อดีอีกประการหนึ่งของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก็คือมีความเสี่ยงจากการไหลออกของเงินทุน (capital flight risk) น้อยกว่าเงินลงทุนจากต่างประเทศประเภทอื่นๆ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2547) ประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น ยังคงเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาจึงต้องการเงินลงทุนจากต่างประเทศในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น

อาเซียนจึงได้เร่งการเปิดเสรีการค้าและบริการ โดยการลดหรือยกเลิกกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งยังเสริมสร้างบรรยากาศทางการลงทุน และปัจจัยพื้นฐานในการลงทุนเพื่อดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในภูมิภาค รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 อาเซียนได้เสริมสร้างความแข็งแกร่งของความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเงินโดยได้มีการแถลง ASEAN Vision 2020 ซึ่งต่อมาได้กำหนดให้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) ภายในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาได้เร่งให้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 รวมทั้งได้ริเริ่มการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาเซียน (ASEAN Finance Ministers’ Meeting – AFMM) และได้รับความร่วมมือกับประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี

ตารางที่ 1.3 มูลค่าเงินลงทุนโดยตรงจากประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มอาเซียน 5 (หน่วย: ล้านดอลลาร์)

ประเทศ	2007	2008	2009	2010	2011
อินโดนีเซีย	1,030	731	483	490	3,610
มาเลเซีย	325	591	616	1,058	1,438
ฟิลิปปินส์	1,045	705	809	514	1,020
สิงคโปร์	2,233	1,089	2,881	3,845	4,491
ไทย	2,608	2,016	1,632	2,248	7,133

ที่มา: Japan External Trade Organization statistic

จากตารางที่ 1.3 แสดงให้เห็นว่าเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในกลุ่มอาเซียน ส่วนใหญ่มาจากประเทศญี่ปุ่นและมีมูลค่าเพิ่มขึ้นในทุกๆปี เนื่องจากปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงราคาถูก ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ของประเทศสมาชิกในอาเซียน โดยเฉพาะไทยกับอินโดนีเซียที่เป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่น นอกจากนี้แรงงานในอาเซียนยังมีทักษะและมีคุณภาพ โดยเฉพาะฟิลิปปินส์และมาเลเซียซึ่งมีประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษและค่าแรงที่ไม่สูงมากนัก จึงทำให้นักลงทุนจากญี่ปุ่นให้ความสนใจในการลงทุนในกลุ่มอาเซียนทั้งด้านสินค้าและบริการมากขึ้นในทุกปี ดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นกับตัวแปรทางเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงความความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของกลุ่มอาเซียน-5

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่างๆ หรือผู้วางแผนนโยบายของแต่ละประเทศ ในการกำหนดและวางแผนนโยบายในการชักจูงหรือส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากประเทศญี่ปุ่นกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของกลุ่มอาเซียน-5 ได้ศึกษาเงินลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นทั้งหมดทุกประเภทที่เข้ามาลงทุนในแต่ละประเทศ สำหรับประเทศที่นำมาศึกษาทั้งหมดมี 5 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย โดยจะใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาและภาคตัดขวางเป็นรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2554 ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย อัตราส่วนรายได้ของกลุ่มอาเซียน-5 ต่อรายได้ญี่ปุ่น อัตราแลกเปลี่ยน ดัชนีราคาผู้บริโภค อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่แท้จริงของกลุ่มอาเซียน-5 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่แท้จริงของญี่ปุ่น และมูลค่าการส่งออกของภาคอุตสาหกรรม จึงต้องเป็นข้อมูลรายปีด้วยเช่นกัน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากธนาคารโลก และศูนย์การเงินและการลงทุนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Finance and Investment Center of Chiang Mai University)

1.5 นิยามศัพท์

การลงทุนโดยตรง(Foreign direct investment: FDI) หมายถึง การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ โดยที่มีเป้าหมายหลักเพื่อเข้าควบคุมในการจัดการและกำไรขององค์กรธุรกิจ在不同ประเทศ การที่จะเข้าไปทำการควบคุมในการจัดการและกำไรขององค์กรธุรกิจต่างประเทศได้นั้นสามารถทำได้หลายวิธี

(1) โดยวิธีการเข้าไปซื้อกิจการขององค์กรธุรกิจที่ตั้งอยู่เดิมแล้วในประเทศผู้รับทุน เพื่อจะสามารถเข้าบริหารงานได้อย่างเต็มที่ หรือโดยการซื้อหุ้นทุน เช่น หุ้นสามัญ เป็นจำนวนมากพอที่จะทำให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและควบคุมการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจเดิมของประเทศผู้รับทุนได้

(2) โดยวิธีตั้งกิจการสาขาในต่างประเทศ ซึ่งทำให้กิจการแม้อยู่ยังสามารถบริหารงานได้อย่างเต็มที่ หรือเข้าร่วมทุนกับเอกชนเจ้าของประเทศในรูปของการลงทุนร่วม (joint venture) ซึ่งจะมีส่วนในการบริหารตามกฎหมายตามสัดส่วนของการลงทุนร่วม

(3) โดยวิธีการเข้าไปตั้งองค์กรธุรกิจขึ้นมาใหม่ในประเทศผู้รับทุน เช่นตั้งโรงงานหรือสำนักงานขึ้นใหม่ เป็นต้น (รัตนา สายคณิต, 2530)

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product: GDP) หมายถึงมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นภายในประเทศในระยะเวลาหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงว่าทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการจะเป็นทรัพยากรของพลเมืองในประเทศหรือเป็นของชาวต่างประเทศ ในทางตรงกันข้ามทรัพยากรของพลเมืองในประเทศแต่ไปทำการผลิตในต่างประเทศก็ไม่ไม่นับรวมไว้ในผลิตภัณฑ์ในประเทศ (กระทรวงการคลัง, 2546)

อัตราเงินเฟ้อ (Inflation rate) คือ ภาวะการที่ระดับสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นแต่เพียงเล็กน้อยเป็นปกติก็จะสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ประกอบการ แต่หากเพิ่มขึ้นมากและผันผวนก็จะสร้างความไม่แน่นอนและก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการครองชีพของประชาชน และการขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

อัตราแลกเปลี่ยน (Exchange rate) เป็นอัตราที่เทียบระหว่างค่าของเงินสกุลหนึ่งกับหนึ่งหน่วยของเงินสกุลหลัก เช่น ค่าของเงินบาทเทียบกับ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 40 บาท เป็นต้น ระบบอัตราแลกเปลี่ยนโดยกว้างๆ แล้วมี 2 ระบบ คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate) และระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Floating Exchange Rate) (กระทรวงการคลัง, 2546)

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (Lending Rate) หมายถึงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แบบมีระยะเวลาที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี นั่นคือ อัตราดอกเบี้ย MLR (Medium Leading Rate) หรือ (Medium Loan Rate)